

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

7 päivänä lokakuuta 2019*

Ennakkoratkaisupyyntö – Sosiaalipolitiikka – EY:n perustamissopimuksen 119 artikla (muutettuna EY 141 artikla) – Mies- ja naispuoliset työntekijät – Samapalkkaisuus – Yksityinen ammatillinen eläkejärjestelmä – Sukupuolen mukaan eriytetty tavanomainen eläkeikä – Tasa-arvoisen kohtelun palauttavien toimenpiteiden toteuttamispäivä – Kyseisen iän taannehtiva yhtenäistäminen aiemmin epäedullisessa asemassa olleiden henkilöiden tavanomaisen eläkeiän tasolle

Asiassa C-171/18,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Englannin ja Walesin ylioikeus (siviiliasioiden osasto), Yhdistynyt kuningaskunta) on esittänyt 16.2.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 5.3.2018, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Safeway Ltd

vastaan

Andrew Richard Newton ja

Safeway Pension Trustees Ltd,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti R. Silva de Lapuerta, jaostojen puheenjohtajat A. Arabadjiev, A. Prechal, M. Vilaras, P.G. Xuereb ja L.S. Rossi sekä tuomarit A. Rosas, E. Juhász, M. Ilešič, J. Malenovský, T. von Danwitz (esittelevä tuomari) ja N. Piçarra,

julkisasiamies: E. Tanchev,

kirjaaja: hallintovirkamies V. Giacobbo-Peyronnel,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 4.2.2019 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Safeway Ltd, edustajinaan B. Green, S. Allen, D. Pannick, QC, R. Mehta, barrister, sekä T. Green ja J. Heap, solicitors,
- Andrew Richard Newton, edustajinaan A. Short, QC, C. Bell ja M. Uberoi, barristers, sekä C. Rowland-Frank ja J. H. C. Briggs, solicitors,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

- Safeway Pension Trustees Ltd, edustajinaan D. Murphy ja E. King, solicitors, ja D. Grant, barrister,
- Euroopan komissio, asiamiehinään A. Szmytkowska ja L. Flynn,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.3.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan (josta tuli muutettuna EY 141 artikla) tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Safeway Ltd sekä Andrew Richard Newton ja Safeway Pension Trustees Ltd ja joka koskee Safeway Pension Trusteesin hallinnoiman eläkejärjestelmän nais- ja miespuolisten jäsenten eläke-etuuksien yhtenäistämistä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

- 3 Mies- ja naispuolisten työntekijöiden samapalkkaisuuden periaatteesta, joka vahvistetaan nykyään SEUT 157 artiklassa, määrättiin pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikaan EY:n perustamissopimuksen 119 artiklassa.
- 4 Tässä viimeksi mainitussa määräyksessä määrättiin seuraavaa:

”Jokainen jäsenvaltio huolehtii ensimmäisen vaiheen aikana miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamisesta ja pitää sen voimassa sen jälkeen.

Tätä artiklaa sovellettaessa palkalla tarkoitetaan tavallista perus- tai vähimmäispalkkaa ja muuta korvausta, jonka työntekijä suoraan tai välillisesti saa työnantajaltaan työstä tai tehtävästä rahana tai luontoisetuna.

Samapalkkaisuudella ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää tarkoitetaan, että:

- a) palkka, joka maksetaan työn tuloksen perusteella, lasketaan saman mittayksikön mukaan;
- b) palkka, joka maksetaan työhön käytetyn ajan perusteella, on sama samasta tehtävästä.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 5 Safeway perusti pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän trustina vuonna 1978. Eläkejärjestelmän perustamisasiakirjan (Trust Deed) 19 lauseke (jäljempänä muutoslauseke) mahdollistaa pääasiallisesti sen, että eläkejärjestelmää ja myös sen etuuksien arvoa muutetaan taannehtivasti sen jäsenille tehtävän kirjallisen ilmoituksen ajankohdasta alkaen trustin asiakirjalla. Kyseisessä lausekkeessa todetaan seuraavaa:

”Päyhtiö voi milloin tahansa ja aika ajoin hallinnoijien (trustees) suostumuksella päyhtiön ja hallinnoijien laatimalla täydennysasiakirjalla (supplemental deed) muuttaa tai lisätä trustin toimivaltuuksia ja järjestelmän määräyksiä, mukaan luettuina tämä perustamisasiakirja (Trust Deed) ja sen säännöt (Rules), kaikki tätä perustamisasiakirjaa täydentävät asiakirjat ja muut kirjalliset välineet ja tämän perustamisasiakirjan toisessa liitteessä mainitut asiakirjat, ja se voi käyttää tällaisia

toimivaltuuksia täydennysasiakirjassa mainitusta ajankohdasta alkaen, joka voi olla tällaisen asiakirjan laatimispäivämäärä tai päivämäärä, jona jäsenille on ilmoitettu etukäteen kirjallisesti muutoksesta tai lisäyksestä, tai päivämäärä, joka edeltää tai seuraa kohtuullisen ajan kuluessa tällaisen asiakirjan laatimispäivämäärää, jotta muutos tai lisäys tulee tapauksen mukaan voimaan taannehtivasti tai tulevien tapauksien osalta.”

- 6 Kun pääasiassa kyseessä olevassa eläkejärjestelmässä oli alun perin vahvistettu miesten ja naisten tavanomaiseksi eläkeiäksi eri ikä eli 65 vuotta miehille ja 60 vuotta naisille, yhteisöjen tuomioistuin katsoi 17.5.1990 antamassaan tuomiossa Barber (C-262/88, EU:C:1990:209) pääasiallisesti, että sukupuolen mukaan eriytetyn tavanomaisen eläkeiän vahvistaminen merkitsi EY:n perustamissopimuksen 119 artiklassa kiellettyä syrjintää. Tämän tuomion seurauksena Safeway ja Safeway Pension Trustees tiedottivat 1.9.1991 ja 1.12.1991 tekemillään ilmoituksilla (jäljempänä vuoden 1991 ilmoitukset) kirjallisesti eläkejärjestelmän jäsenille, että tätä järjestelmää muutettaisiin 1.12.1991 alkaen ottamalla käyttöön yhtenäinen 65 vuoden tavanomainen eläkeikä kaikille jäsenille. Kyseisen järjestelmän muuttamisesta 2.5.1996 annetulla trustin asiakirjalla vahvistettiin yhtenäinen 65 vuoden tavanomainen eläkeikä, ja sen vaikutusten alkamisajankohdaksi vahvistettiin 1.12.1991.
- 7 Kun vuonna 2009 oli esitetty kysymys pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän taannehtivan muuttamisen yhdenmukaisuudesta unionin oikeuden kanssa, Safeway pani vireille pääasian menettelyn sen toteamiseksi, että yhtenäinen 65 vuoden tavanomainen eläkeikä oli otettu pätevästi käyttöön 1.12.1991 alkaen. Tässä menettelyssä Andrew Richard Newton nimettiin toimimaan jäsenten edustajana.
- 8 High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (Englannin ja Walesin alioikeus, Chancery-osasto, Yhdistynyt kuningaskunta) katsoi 29.2.2016 antamassaan tuomiossa, että pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän taannehtiva muutos oli EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan vastainen ja että jäsenten eläkeoikeudet oli siis laskettava yhtenäisen 60 vuoden tavanomaisen eläkeiän perusteella ajanjaksolta 1.12.1991–2.5.1996.
- 9 Safeway on valittanut tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen, jonka mielestä kansallisen oikeuden mukaan on niin, että pelkillä vuoden 1991 ilmoituksilla ei voitu pätevästi muuttaa pääasiassa kyseessä olevaa eläkejärjestelmää ja että ainoa pätevä muutos oli se, joka perustuu 2.5.1996 annettuun trustin asiakirjaan.
- 10 Kyseinen tuomioistuin toteaa kuitenkin, että kansallisen oikeuden nojalla on niin, että muutoslausekkeen ja vuoden 1991 ilmoitusten vaikutuksesta jäsenille ajanjaksolta 1.12.1991–2.5.1996 kertyneet oikeudet olivat peruutettavissa (defeasible), joten näitä oikeuksia voitiin myöhemmin milloin tahansa vähentää taannehtivasti. Kansallinen tuomioistuin siis katsoo, että kansallisen oikeuden kannalta on niin, että 2.5.1996 päivätyllä trustin asiakirjalla oli voitu pätevästi nostaa naisten tavanomainen eläkeikä 65 vuoteen ja pysyttää miesten tavanomainen eläkeikä tässä samassa iässä kyseiseltä ajanjaksolta, mutta se pohtii, onko tällainen ratkaisu EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinnut, mukainen.
- 11 Tässä tilanteessa Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Englannin ja Walesin ylioikeus (siviiliasioden osasto), Yhdistynyt kuningaskunta) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Jos eläkejärjestelmän säännöissä annetaan kansallisen oikeuden perusteella sen perustamisasiakirjan muuttamisen yhteydessä toimivalta alentaa taannehtivasti sekä miehille että naisille kertyneiden eläkeoikeuksien arvoa sen ajankohdan, jona järjestelmään suunnitelluista muutoksista ilmoitettiin kirjallisesti, ja perustamisasiakirjan tosiasiallisen muuttamisen ajankohdan väliseltä ajanjaksolta, edellytetäänkö [SEUT] 157 artiklassa (aiemmin ja asian kannalta merkityksellisenä ajankohtana [EY:n perustamissopimuksen] 119 artiklassa), että sekä miehille että naisille kertyneitä eläkeoikeuksia

kohdellaan peruuttamattomina kyseisenä ajanjaksona siinä mielessä, että heidän eläkeoikeuksiaan suojataan siltä, että niitä vähennettäisiin taannehtivasti käyttämällä kansallisessa oikeudessa annettua toimivaltaa?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

- 12 Aluksi on huomattava, että – kuten ennakkoratkaisupyyntöstä ilmenee – pääasia koskee ainoastaan eläkeoikeuksia, jotka kertyivät pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän jäsenille ajanjaksolta 1.12.1991–2.5.1996. Niinpä esitettyä kysymystä on tarkasteltava tuona ajanjaksona voimassa olleen EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan kannalta.
- 13 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään pääasiallisesti, onko EY:n perustamissopimuksen 119 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, että kyseisen määräyksen vastaisen syrjinnän, joka johtuu sukupuolen mukaan eriytetyn tavanomaisen eläkeiän vahvistamisesta, lopettamiseksi eläkejärjestelmässä toteutetaan toimenpide, jolla yhtenäistetään taannehtivasti järjestelmän jäsenten tavanomainen eläkeikä aiemmin epäedullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneiden henkilöiden tavanomaisen eläkeiän tasolle kyseisestä toimenpiteestä ilmoittamisen ja sen toteuttamisen väliseltä ajanjaksolta, silloin, kun tällainen toimenpide sallitaan kansallisessa oikeudessa ja kyseisen eläkejärjestelmän perustamisasiakirjassa.
- 14 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on palautettava mieleen, että 17.5.1990 antamassaan tuomiossa Barber (C-262/88, EU:C:1990:209) yhteisöjen tuomioistuin katsoi pääasiallisesti, että sukupuolen mukaan eriytetyn tavanomaisen eläkeiän vahvistaminen eläkejärjestelmästä maksettujen eläkkeiden osalta merkitsee EY:n perustamissopimuksen 119 artiklassa kiellettyä syrjintää.
- 15 Yhteisöjen tuomioistuin lausui myös päätelmistä, jotka on tehtävä tällaisen syrjinnän toteamisesta, erityisesti 28.9.1994 antamassaan tuomiossa Coloroll Pension Trustees (C-200/91, EU:C:1994:348), 28.9.1994 antamassaan tuomiossa Avdel Systems (C-408/92, EU:C:1994:349) ja 28.9.1994 antamassaan tuomiossa van den Akker (C-28/93, EU:C:1994:351). Kuten tästä oikeuskäytännöstä ilmenee, kyseiset päätelmät eroavat toisistaan asianomaisten työskentelykausien mukaan.
- 16 Siltä osin kuin on ensinnäkin kyse tuomion Barber (C-262/88, EU:C:1990:209) julistamispäivää eli 17.5.1990 edeltäneistä työskentelykausista, eläkejärjestelmissä ei tarvitse soveltaa yhtenäistä tavanomaista eläkeikää, koska yhteisöjen tuomioistuin rajoitti tuomion ajallisia vaikutuksia katsoessaan, ettei EY:n perustamissopimuksen 119 artiklaa ole sovellettava kyseisiltä jaksoilta maksettaviin eläke-etuuksiin (ks. vastaavasti tuomio 28.9.1994, Coloroll Pension Trustees, C-200/91, EU:C:1994:348, 34 kohta; tuomio 28.9.1994, Avdel Systems, C-408/92, EU:C:1994:349, 19 kohta ja tuomio 28.9.1994, van den Akker, C-28/93, EU:C:1994:351, 12 kohta).
- 17 Siltä osin kuin on toiseksi kyse työskentelykausista päivämäärän 17.5.1990 ja sen ajankohdan välillä, jona asianomaisessa eläkejärjestelmässä toteutettiin tasa-arvoisen kohtelun palauttaneita toimenpiteitä, epäedullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneille henkilöille on myönnettävä samat edut kuin on edullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneilla henkilöillä, jolloin nämä edut ovat ainoa pätevä viitejärjestelmä siinä tapauksessa, ettei EY:n perustamissopimuksen 119 artiklaa ole pantu asianmukaisesti täytäntöön kansallisessa oikeudessa (ks. vastaavasti tuomio 28.9.1994, Coloroll Pension Trustees, C-200/91, EU:C:1994:348, 31 ja 32 kohta; tuomio 28.9.1994, Avdel Systems, C-408/92, EU:C:1994:349, 16 ja 17 kohta ja tuomio 28.9.1994, van den Akker, C-28/93, EU:C:1994:351, 16 ja 17 kohta).
- 18 Siltä osin kuin on kolmanneksi kyse työskentelykausista, jotka on täytetty sen jälkeen kun asianomaisessa eläkejärjestelmässä on toteutettu tasa-arvoisen kohtelun palauttavia toimenpiteitä, EY:n perustamissopimuksen 119 artikla ei ole esteenä sille, että aiemmin edullisessa asemassa olleiden henkilöiden etuja vähennetään aiemmin epäedullisessa asemassa olleiden henkilöiden etujen tasolle,

- sillä mainitussa määräyksessä vaaditaan ainoastaan, että mies- ja naispuoliset työntekijät saavat samaa palkkaa samasta työstä, eikä siinä edellytetä tiettyä palkkatasoa (ks. vastaavasti tuomio 28.9.1994, Coloroll Pension Trustees, C-200/91, EU:C:1994:348, 33 kohta; tuomio 28.9.1994, Avdel Systems, C-408/92, EU:C:1994:349, 21 kohta ja tuomio 28.9.1994, van den Akker, C-28/93, EU:C:1994:351, 19 kohta).
- 19 Nyt käsiteltävässä tapauksessa on niin, että pääasia koskee ainoastaan sitä, onko pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän jäsenten eläkeoikeudet ajanjaksolta 1.12.1991–2.5.1996 laskettava yhtenäisen 60:n vai 65 vuoden tavanomaisen eläkeiän perusteella. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii tässä asiayhteydessä pääasiallisesti, onko 2.5.1996 päivätyllä trustin asiakirjalla voitu mainitun ajanjakson osalta pätevästi yhtenäistää taannehtivasti kyseisten jäsenten tavanomainen eläkeikä aiemmin epäedullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneiden henkilöiden – eli miespuolisten työntekijöiden – tavanomaisen eläkeiän tasolle, kun tämän tuomion 17 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö otetaan huomioon.
- 20 Tältä osin on huomattava ensiksi, että koska ennakkoratkaisukysymys ja ennakkoratkaisupyynnön perusteet koskevat kyseisellä trustin asiakirjalla taannehtivasti 1.12.1991 alkaen tehtyä pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän jäsenten tavanomaisen eläkeiän yhtenäistämistä aiemmin epäedullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneiden henkilöiden tavanomaisen eläkeiän tasolle, mainitun kysymyksen on ymmärrettävä perustuvan lähtökohtaan, jonka mukaan tasa-arvoisen kohtelun palauttaneita toimenpiteitä toteutettiin kyseisellä trustin asiakirjalla vasta 2.5.1996.
- 21 Safeway ja komissio ovat unionin tuomioistuimessa kyseenalaistaneet mainitun lähtökohdan väittäen pääasiallisesti, että vuoden 1991 ilmoituksia ja pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän hallinnointia yhtenäisen 65 vuoden tavanomaisen eläkeiän perusteella 1.12.1991 alkaen on pidettävä toimenpiteinä, joilla tasa-arvoinen kohtelu palautettiin kyseisestä päivästä lähtien.
- 22 Vaikka lähtökohtaisesti on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen, jolla on välitön tuntemus pääasiassa kyseessä olevasta oikeusriidasta ja joka on yksin toimivaltainen tulkitsemaan kansallista oikeutta, asiana määrittää päivä, jona tasa-arvoisen kohtelun palauttavat toimenpiteet on toteutettu, tällaisten toimenpiteiden on kuitenkin täytettävä unionin oikeuden vaatimukset, joten unionin tuomioistuin voi esittää kansalliselle tuomioistuimelle unionin oikeuden tulkintaan liittyviä merkityksellisiä seikkoja (ks. vastaavasti tuomio 16.6.2016, EURO 2004. Hungary, C-291/15, EU:C:2016:455, 36 kohta ja tuomio 30.6.2016, Ciup, C-288/14, ei julkaistu, EU:C:2016:495, 33 kohta).
- 23 Tältä osin on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY:n perustamissopimuksen 119 artiklalla on välittömiä oikeusvaikutuksia siten, että siinä luodaan yksityisille oikeuksia, joita kansallisten tuomioistuinten tehtävänä on suojata (ks. vastaavasti tuomio 8.4.1976, Defrenne, 43/75, EU:C:1976:56, 24 kohta ja tuomio 28.9.1994, van den Akker, C-28/93, EU:C:1994:351, 21 kohta).
- 24 Kun EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan välitön oikeusvaikutus otetaan huomioon, työnantajan on syrjinnän toteamisen jälkeen sovellettava kyseistä määräystä välittömästi ja kattavasti, joten tasa-arvoisen kohtelun palauttamiseksi toteutettaville toimenpiteille ei lähtökohtaisesti voida asettaa edellytyksiä, jotka johtaisivat syrjinnän – väliaikaiseenkin – jatkumiseen (ks. vastaavasti tuomio 28.9.1994, Avdel Systems, C-408/92, EU:C:1994:349, 25 ja 26 kohta).
- 25 Lisäksi myös oikeusvarmuuden periaatetta on noudatettava. Tämä viimeksi mainittu periaate, jota on noudatettava erityisen tarkasti silloin, kun on kyse sääntelystä, jolla saattaa olla taloudellisia seurauksia, edellyttää, että yksityisille unionin oikeudessa annetut oikeudet pannaan täytäntöön riittävän täsmällisesti, selkeästi ja ennakoivasti, jotta asianomaiset henkilöt voivat saada täsmällisesti selville oikeutensa ja velvollisuutensa ja ryhtyä niiden johdosta toimenpiteisiin sekä vedota niihin tarvittaessa kansallisissa tuomioistuimissa. Pelkän sellaisen käytännön, jolla ei ole sitovaa oikeusvaikutusta

- asianomaisiin henkilöihin, käyttöönotto ei täytä näitä vaatimuksia (ks. vastaavasti tuomio 2.12.2009, *Aventis Pasteur*, C-358/08, EU:C:2009:744, 47 kohta ja tuomio 8.3.2017, *Euro Park Service*, C-14/16, EU:C:2017:177, 36–38, 40 ja 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 26 Niinpä EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan vastaisen syrjinnän lopettamiseksi toteutettavien toimenpiteiden on – jotta niistä voidaan katsoa, että niillä palautetaan mainitussa määräyksessä vaadittu tasa-arvoinen kohtelu – täytettävä tämän tuomion 24 ja 25 kohdassa esitetyt vaatimukset.
- 27 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että toimenpiteet, jotka pääasiassa kyseessä olevassa eläkejärjestelmässä toteutettiin ennen 2.5.1996 päivätyn trustin asiakirjan antamista, eivät täytä kyseisiä vaatimuksia.
- 28 Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, pääasiassa kyseessä olevaa eläkejärjestelmää nimittäin muutettiin kansallisen oikeuden kannalta pätevästi vain kyseisellä trustin asiakirjalla. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on katsonut tältä osin pääasiassa 5.10.2017 antamassaan tuomiossa, että muutoslausekkeen sanamuodossa sallitaan vain trustin asiakirjalla tehtäviä muutoksia ja että kansallinen oikeus on esteenä kyseisen lausekkeen sellaiselle tulkinnalle, jossa poikettaisiin kyseisestä sanamuodosta, kun otetaan huomioon tarve suojata mainitun eläkejärjestelmän etuudensaajia ja antaa heille mahdollisuus saada oikeutensa selville.
- 29 Ennakkoratkaisupyynnöstä näyttää ilmenevän myös, että muutoslausekkeen ja vuoden 1991 ilmoitusten ainoana oikeusvaikutuksena oli se, että pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän vastuuhenkilöille varattiin mahdollisuus yhtenäistää taannehtivasti tämän järjestelmän jäsenten tavanomainen eläkeikä miesten tavanomaisen eläkeiän tasolle milloin tahansa myöhemmin annettavalla trustin asiakirjalla.
- 30 Tällaisen mahdollisuuden, jota voitiin käyttää kyseisten vastuuhenkilöiden harkinnanvaraisesta valinnasta riippuvana ajankohtana, käyttöönotosta ei voida katsoa, että sillä olisi lopetettu pääasiassa kyseessä oleva syrjintä tai annettu jäsenille mahdollisuus saada oikeutensa täsmällisesti selville.
- 31 Siltä osin kuin kyse on järjestelmän hallinnoinnista 1.12.1991 alkaen, tämän tuomion 25 kohdasta ilmenee, että pelkän sellaisen käytännön, jolla ei ole sitovaa oikeusvaikutusta asianomaisiin henkilöihin, käyttöönotto ei täytä oikeusvarmuuden periaatteen vaatimuksia eikä sitä siis voida pitää toimenpiteenä, jolla EY:n perustamissopimuksen 119 artiklassa edellytetty tasa-arvoinen kohtelu palautetaan.
- 32 Niinpä pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän yhteydessä toteutettiin tämän tuomion 24 ja 25 kohdassa mainitut unionin oikeuden vaatimukset täytäneitä toimenpiteitä vasta 2.5.1996 tällöin annetulla trustin asiakirjalla.
- 33 Siltä osin kuin on toiseksi kyse siitä, sallitaanko EY:n perustamissopimuksen 119 artiklassa trustin asiakirjassa määrätyn kaltainen toimenpide, jolla yhtenäistetään taannehtivasti 1.12.1991 alkaen eläkejärjestelmän jäsenten tavanomainen eläkeikä aiemmin epäedullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneiden henkilöiden tavanomaisen eläkeiän tasolle, on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että kun on todettu esiintyvän unionin oikeuden vastaista syrjintää, niin kauan kuin yhdenvertaisen kohtelun palauttavia toimenpiteitä ei ole toteutettu, yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattaminen voidaan varmistaa ainoastaan antamalla epäedullisessa asemassa olevaan ryhmään kuuluville henkilöille samat edut kuin etuoikeutettuun ryhmään kuuluville henkilöille (tuomio 28.1.2015, *Starjakob*, C-417/13, EU:C:2015:38, 46 kohta ja tuomio 22.1.2019, *Cresco Investigation*, C-193/17, EU:C:2019:43, 79 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 34 Oikeuskäytännössä on jo katsottu, että kyseinen periaate on esteenä sille, että eläkejärjestelmässä poistetaan EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan vastainen syrjintä poistamalla edullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneiden henkilöiden edut menneen osalta (ks. vastaavasti tuomio 28.9.1994, Avdel Systems, C-408/92, EU:C:1994:349, 5, 13, 14, 17 ja 18 kohta).
- 35 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuun pohtii kuitenkin, sovelletaanko tätä oikeuskäytäntöä myös pääasiassa kyseessä olevan kaltaisiin tilanteisiin, joissa asianomaiset eläkeoikeudet ovat kansallisen oikeuden ja kyseessä olevan eläkejärjestelmän perustamisasiakirjan nojalla peruutettavissa.
- 36 Vaikka unionin tuomioistuun ei ole tätä kysymystä vielä nimenomaisesti ratkaissut, mahdollisuus yhtenäistää kyseisissä olosuhteissa taannehtivasti eläkejärjestelmän jäsenten oikeuksia koskevat ehdot aiemmin epäedullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneiden henkilöiden osalta sovellettavien ehtojen tasolle ei kuitenkaan saa mitään tukea kyseisestä oikeuskäytännöstä. Päinvastoin on niin, että – kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 64 kohdassa – kyseisen mahdollisuuden tunnustaminen merkitsisi sitä, että mainittu oikeuskäytäntö menettäisi laajalti ulottuvuutensa, koska se olisi silloin sovellettavissa ainoastaan tapauksiin, joissa kyseinen taannehtiva yhtenäistäminen joka tapauksessa jo kielletään kansallisessa oikeudessa tai eläkejärjestelmän perustamisasiakirjassa.
- 37 Lisäksi ja varsinkin on korostettava, että kussakin toimenpiteessä, jolla pyritään poistamaan unionin oikeuden vastainen syrjintä, on kyse unionin oikeuden täytäntöönpanosta, jossa on noudatettava unionin oikeuden vaatimuksia. Näiden vaatimusten kiertämiseksi ei etenkään voida vedota kansalliseen oikeuteen eikä asianomaisen eläkejärjestelmän perustamisasiakirjan määräyksiin.
- 38 Kyseisten vaatimusten osalta vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että oikeusvarmuuden periaate on pääsääntöisesti esteenä sille, että toimelle, jolla pannaan unionin oikeus täytäntöön, annettaisiin taannehtiva vaikutus. Vain poikkeuksellisesti voi tilanne olla toinen silloin, jos yleisen edun mukainen pakottava syy sitä edellyttää ja jos asianomaisten perusteltua luottamusta kunnioitetaan asianmukaisella tavalla (ks. vastaavasti tuomio 26.4.2005, ”Goed Wonen”, C-376/02, EU:C:2005:251, 33 ja 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 39 Tähän periaatteeseen on lisättävä erityisesti EY:n perustamissopimuksen 119 artiklasta johtuvat vaatimukset, joita eläkejärjestelmän vastuuhenkilöiden on noudatettava heti kyseisen määräyksen vastaisen syrjinnän toteamisesta alkaen.
- 40 Siltä osin kuin kyse on velvollisuudesta myöntää – niin kauan kuin tasa-arvoisen kohtelun palauttavia toimenpiteitä ei ole toteutettu – epäedullisessa asemassa olevaan ryhmään kuuluville henkilöille samat edut kuin on edullisessa asemassa olevaan ryhmään kuuluvilla henkilöillä, oikeuskäytännössä on jo katsottu, että kyseisen velvollisuuden oikeutuksena on muun muassa se, että EY:n perustamissopimuksen 119 artikla liittyy tavoitteeseen yhtenäistää työolot ja kohentaa niitä samanaikaisesti, ja tämä tavoite ilmenee kyseisen perustamissopimuksen johdanto-osasta ja 117 artiklasta (ks. vastaavasti tuomio 8.4.1976, Defrenne, 43/75, EU:C:1976:56, 10, 11 ja 15 kohta ja tuomio 28.9.1994, Avdel Systems, C-408/92, EU:C:1994:349, 15 ja 17 kohta).
- 41 Olisi tämän tavoitteen sekä oikeusvarmuuden periaatteen ja tämän tuomion 17, 24 ja 34 kohdassa mainittujen vaatimusten vastaista antaa asianomaisen eläkejärjestelmän vastuuhenkilöille mahdollisuus poistaa EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan vastainen syrjintä toteuttamalla toimenpide, jolla yhtenäistetään taannehtivasti kyseisen järjestelmän jäsenten tavanomainen eläkeikä aiemmin epäedullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneiden henkilöiden tavanomaisen eläkeiän tasolle. Tällaisen ratkaisun hyväksyminen nimittäin vapauttaisi kyseiset vastuuhenkilöt velvollisuudesta poistaa syrjintä sen toteamisen jälkeen välittömästi ja kattavasti. Lisäksi sillä sivuutettaisiin velvollisuus soveltaa aiemmin epäedullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneiden henkilöiden hyväksi aiemmin edullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneiden henkilöiden tavanomaista eläkeikää siltä osin kuin kyse on eläkeoikeuksista, jotka liittyvät työskentelykausiin 17.5.1990 annetun tuomion Barber (C-262/88, EU:C:1990:209) julistamispäivän ja tasa-arvoisen kohtelun palauttaneiden toimenpiteiden

toteuttamispäivän väliseltä ajanjaksolta, sekä kielto poistaa viimeksi mainittujen henkilöiden edut menneen osalta. Lopuksi se loisi kyseisten toimenpiteiden toteuttamiseen asti oikeusvarmuuden periaatteen vastaista epävarmuutta jäsenten oikeuksien ulottuvuudesta.

- 42 Nämä näkemykset pysyvät pätevinä siinä tapauksessa, että asianomaisen eläkejärjestelmän jäsenille on tiedotettu ilmoituksella, jolla ei ole muutosvaikutusta, siitä, että tasa-arvoisen kohtelun palauttamiseksi eläkejärjestelmän jäsenten tavanomainen eläkeikä yhtenäistetään aiemmin epäedullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneiden henkilöiden tavanomaisen eläkeiän tasolle.
- 43 Kuten tämän tuomion 38 kohdasta ilmenee, ei kuitenkaan voida sulkea pois sitä, että toimenpiteitä, joilla pyritään lopettamaan unionin oikeuden vastainen syrjintä, voitaisiin poikkeuksellisesti toteuttaa taannehtivasti, kunhan asianomaisten perustellun luottamuksen kunnioittamisen lisäksi nämä toimenpiteet tosiasiallisesti vastaavat yleisen edun mukaista pakottavaa syytä. Erityisesti on huomattava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asianomaisen eläkejärjestelmän taloudellisen tasapainon vakavan järkkymisen vaara saattaa olla tällainen yleisen edun mukainen pakottava syy (ks. vastaavasti tuomio 11.1.2007, ITC, C-208/05, EU:C:2007:16, 43 kohta ja tuomio 7.3.2018, DW, C-651/16, EU:C:2018:162, 33 kohta).
- 44 Nyt käsiteltävässä asiassa on niin, että vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa ennakkoratkaisupyynnössä, että pääasiassa kyseessä olevan oikeusriidan taloudellinen merkitys on noin 100 miljoonaa Englannin puntaa, siinä ei kuitenkaan mainita sitä, että pääasiassa kyseessä olevan eläkejärjestelmän jäsenten tavanomaisen eläkeiän taannehtiva yhtenäistäminen aiemmin epäedullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneiden henkilöiden tavanomaisen eläkeiän tasolle oli tarpeen eläkejärjestelmän taloudellisen tasapainon vakavan järkkymisen välttämiseksi. Koska unionin tuomioistuimen käytettävissä olevaan asiakirja-aineistoon ei sisälly muita seikkoja, joiden perusteella voitaisiin todeta, että kyseinen toimenpide tosiasiallisesti vastasi yleisen edun mukaista pakottavaa syytä, siltä puuttuu objektiivinen oikeuttamisperuste, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkastettava.
- 45 Esitettyyn kysymykseen on vastattava edellä esitetyn perusteella, että EY:n perustamissopimuksen 119 artiklaa on tulkittava siten, että se on objektiivisen oikeuttamisperusteen puuttuessa esteenä sille, että kyseisen määräyksen vastaisen syrjinnän, joka johtuu sukupuolen mukaan eriytetyn tavanomaisen eläkeiän vahvistamisesta, lopettamiseksi eläkejärjestelmässä toteutetaan toimenpide, jolla yhtenäistetään taannehtivasti järjestelmän jäsenten tavanomainen eläkeikä aiemmin epäedullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneiden henkilöiden tavanomaisen eläkeiän tasolle kyseisestä toimenpiteestä ilmoittamisen ja sen toteuttamisen väliseltä ajanjaksolta, silloinkin, kun tällainen toimenpide sallitaan kansallisessa oikeudessa ja kyseisen eläkejärjestelmän perustamisasiakirjassa.

Oikeudenkäyntikulut

- 46 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

EY:n perustamissopimuksen 119 artiklaa (josta tuli muutettuna EY 141 artikla) on tulkittava siten, että se on objektiivisen oikeuttamisperusteen puuttuessa esteenä sille, että kyseisen määräyksen vastaisen syrjinnän, joka johtuu sukupuolen mukaan eriytetyn tavanomaisen eläkeiän vahvistamisesta, lopettamiseksi eläkejärjestelmässä toteutetaan toimenpide, jolla yhtenäistetään taannehtivasti järjestelmän jäsenten tavanomainen eläkeikä aiemmin

epäedullisessa asemassa olleeseen ryhmään kuuluneiden henkilöiden tavanomaisen eläkeiän tasolle kyseisestä toimenpiteestä ilmoittamisen ja sen toteuttamisen väliseltä ajanjaksolta, silloinkin, kun tällainen toimenpide sallitaan kansallisessa oikeudessa ja kyseisen eläkejärjestelmän perustamisasiakirjassa.

Allekirjoitukset